

**Cím:**  
**„ORANDO ET LABORANDO”– Imádkozva és dolgozva Kismarja**

**2022. november 6.**  
**Kismarja**

*A Tiszántúli Református Egyházkerület, az „Orando et Laborando – Imádkozva és dolgozva” című turisztikai attrakció fejlesztésre irányuló GINOP-7.1.4-16-2016-00014 azonosítószámú projekt keretében 1.496.818.373 forint vissza nem térítendő európai uniós támogatásban részesült.*

A Debrecen- Kistemplom és Szatmárcsekei Református Templom ünnepélyes projektzárását követően 2022. november 6-án, vasárnap a Kismarjai Református Templomban is sor kerül a projektzárásra a hálaadó istentiszteletet követően. A Tiszántúli Református Egyházkerület turisztikai fejlesztése, a magyar reformáció egyházi örökségét mutatja be hat helyszínen. A projekt keretében a magyarországi reformáció történetében kiemelt jelentőségű templomok újultak meg, és a mai kor elvárásainak megfelelő attraktív és interaktív kiállításokkal várják hamarosan a látogatókat, akik megismerhetik azt a különleges egyházi kulturális örökséget, amely felbecsülhetetlen nemzeti, történelmi, egyházművészeti, valamint muzeális értéket képvisel.

A Magyarország kormánya és az európai unió által támogatott fejlesztés közel másfél milliárd forint támogatásból valósul meg.

Az Egyházkerület, mint konzorciumvezető, konzorciumi partnerségben megvalósuló fejlesztés keretében a magyarországi reformáció kivételes múltú templomai újultak meg Kismarján, Létavértesen, Szatmárcsekén, valamint Debrecenben az Egyetemi Templom, a Kistemplom, és a Kossuth utcai „Verestemplom”.

A helyszíneken különleges kiállítások különböző formákban mutatják be a reformáció emlékeit, történelmi jelentőségű klenódiákat, tárgyi örökséget, kordokumentumokat, a látogatók interaktív módon szerezhetnek fontos történelmi és kulturális ismereteket, közelebb kerülhetnek a magyarországi reformáció örökségéhez és jelenlegi életéhez.

A fejlesztések célja, hogy a debreceni, létavértesi, szatmárcsekei és kismarjai református templomok és környékeik turisztikailag is népszerű látogató hellyé válhassanak. A fejlesztés jól illeszkedik a Tiszántúli Református Egyházkerület által elindított Religio et patria – szabadság, hitvallás, alkotás névre hallgató turisztikai program célja a reformáció szerteágazó és hihetetlen gazdag egyházi, történelmi, kulturális, szellemi, művészeti örökségének bemutatása.

Hogy miért ez a hat templom szerepel a fejlesztési programban, arra a válaszokat a történelmükben találjuk:

## **Kismarja**

A Kismarját a 15. századtól birtokolta a Bocskai család, Bocskai István fejedelem számára pedig különösen kedves volt a település.

1944-ben több emléknek nyomaveszett, ezekben a vészterhes időkben szállították ismeretlen helyre Bocskai fejedelem adománylevelének eredeti példányát is, melyet a közösség addig soha nem adott ki a kezéből. Nagy szerencse, hogy az iratnak több hiteles másolata is fennmaradt.

Az ugyancsak a fejedelem által adományozott, 1606-os datálású pecsétnyomó úgyszintén rejtélyes utat járt be, míg egy ismeretlen személy megvásárlásra ajánlotta a Déri Múzeumnak.

A kismarjai templomban látható kriptát végrendelete szerint Bocskai István építtette, az utódok számára mindössze a lépcső földdel való betömését, valamint a padozat kikövezését szabta.

2004-re a történelmi dokumentumokon túl már csak a helyi hagyományok tartották számon a templom belsejének titkát. A régészeti feltárás nyomán azonban előkerült az Úr asztala alatti helyen a Mátyás uralkodásának idején, mérnöki pontossággal tervezett késő gótikus, reneszánsz kriptá.

A kriptát feltehetően az új templom építésekor, 1804-ben dúltak fel, a boltozatot felülről áttörve.

A sírrablók figyelmét néhány kisebb tárgyon kívül elkerülte két gyűrű, melyek másolata megtekinthető a kiállítási vitrinben.

Hiteles, 1602-ből származó ábrázolás alapján készült el és látható a templomban a Bocskai-kori, középnemesi női viselet rekonstrukciója. A hölgy ruházatán jól látható a német-spanyol ötvét hatása, főként a dúsan redőzött, többrétegű nyakfodor révén. Dúsan ráncolt, alján skófiummal díszített selyemdamaszt szoknyája azonban magyar módra harang alakú, elől csipkés köténnyel takarva. Főkötője is magyar divatú, arany hímzéssel és gyöngyökkel díszített.

A Kistemplom különleges látványolója a tornyában két későbbi társával ma is imára hívó az 1616-ban Sárándi Miklós, Kismarja bírása által öntetett Bocskai harang. 400 éves múltja miatt kivételes, történelmi értékű látványosság, amelyet a mezőváros pecsétjének ábrázolása díszíti, a karszékből ülő, kezében buzogányt és kardot tartó fejedelem képével.

A fejlesztés célja az volt, hogy a már meglévő egyházi kulturális örökség, amely felbecsülhetetlen nemzeti, történelmi, egyházművészeti valamint muzeális értéket képvisel, egyre szélesebb körben váljon ismertté és egyre látványosabb és interaktívabb formában jelenhessen meg az érdeklődők számára a mai kor kihívásainak megfelelően. A projekt megvalósulása jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy az említett helyszínek turisztikailag is közkezeletbebb látogató helyszínekké váljanak, és a látogatók interaktív módon szerezzenek értékes, történelmi és kulturális ismereteket, élményeket.

A projekt minden helyszínen több elemből tevődött össze, többek között építési beruházásokból, melyek lehetővé tették a megfelelő körülményeket a turisztikai attrakciók megvalósulásához. A marketing eszközök hozzájárulnak a megvalósulási helyszínek népszerűsítéséhez, a turizmus fellendüléséhez az egész térségben. A minél magasabb színvonalú turisztikai attrakciók biztosítása érdekében sor került kiállítási, installációs, hang, fény-, és vizuáltechnikai eszközök alkalmazására is.

Megvalósult a templomok látogatóbarát fejlesztése, melynek köszönhetően látványos kiállítások különböző módokon adnak számot a reformáció egyházi, történelmi, kulturális, művészeti jelentőségéről, örökségéről, ezen örökség-helyszínek felfedezését pedig tematikus túraútvonalak segítik és kötik össze.

Az „Orando et Laborando”. című egyházi turisztikai fejlesztés által a helyszíneken megjelenő interaktív és hagyományos kiállítási elemek, a templomok és gyülekezetek története, a „Kreatív” reformáció, avagy „Religio et Patria” - Szabadság, Hitvallás és Alkotás című, számos más református templomot felölelő egyházkerületi programhoz kapcsolódik.

A helyszíneken a templomok, a település vagy gyülekezetek jellegzetességeinek, érdekességeinek játékos módon történő bemutatása is fontos cél volt, a minél szélesebb korosztály bevonásának érdekében, valamint Kismarján és a debreceni Kistemplomban „Toronytúra” is színesíti a kiállítást.

A reformáció elsődlegesen Európában, majd innen tovább terjedve világszerte formálta a keresztyénség arculatát. Az egyházi életen túl meghatározóan alakította a modern kori ember világképét. Hatásai markánsan érvényesültek a nemzeti művelődésben, az oktatásban, a művészetben, tudományban, társadalmi és magánéleti kapcsolatokban, fontos szerepet játszott a gazdasági és politikai közélet formálódásában. E hatások különösen erőteljesnek bizonyultak az Alföld térségének életében. A szabadságjogok kiterjesztésében betöltött szerepe kapcsán ki kell emelnünk, hogy Európa legtöbb protestáns közösségéhez hasonlóan, a mi eleinknek is sok áldozatot kellett vállalniuk hitvallásuk, egyházi és iskolai autonómiájuk védelmében. A vallásszabadság érdekében folytatott kitartó küzdelmük a Bocskai-szabadságharc után ismételt összekapcsolódott a haza szabadságának biztosításával. E meghatározó történelmi események fontos helyszíne, többször kiindulópontja volt a Tiszántúl. A reformáció hatásai térségünkben ugyancsak gazdag művelődési életet és művészeti alkotótevékenységet bontakoztattak ki. Ezt tetten érhetjük a nyomdászat, az iskolakultúra fejlődésében, a legkülönbözőbb művészeti ágazatok és korszakok alkotói, alkotásai tekintetében. Jelenléte figyelemfelkeltő módon érvényesült az irodalom, a zene vagy éppen az iparművészet területén. A református templomok e gazdag, szerteágazó örökség őrzői és kitüntetett emlékezhelyei.

Templomok, ezek berendezési tárgyai, istentiszteleti eszközei e gazdag, szerteágazó örökség őrzői és kitüntetett emlékezhelyei. Külső fényűzést kerülő megjelenésükkel együtt, sok esetben különösen gazdag tárházai e belső, tartalmi értékteremtésre törekvő művészi alkotótevékenység érvényesülésének. A kiállítások ennek a ma is élő és ható, a maga nemében egyedülálló történeti, művelődési és művészeti hagyománynak a jellegzetes vagy éppen különleges példáira hívják fel a figyelmet.



Projekt eredményei:

- a templom belső terének és külsejének felújítása, fűvesítés, a torony látogathatóvá tétele és padfűtés kialakítása
- A program keretében megtörtént a templom látogatóbarát fejlesztése, melynek köszönhetően látványos kiállítások adnak számot a reformáció egyházi, történelmi, kulturális, művészeti jelentőségéről, örökségéről, ezen örökség helyszín felfedezését pedig tematikus túrávonalak segítik. A templom látogatóbarát fejlesztése, ezen belül hang,- fény és vizuáltechnikai fejlesztések, turisztikai kiállítás és a látványosságok népszerűsítését szolgáló marketing anyagok készítése valósult meg.
- A kiállítások egyszerre több érzékszervre hatnak, hiszen a fények, a vizuális élmények mellett az akusztikai hatások, a zenei élmények és hangeffektek kapnak jelentős szerepet.

A következő egységek jelennek meg a helyszínen:

1. A templom történetének ismertetése, a gyülekezet sajátossága
2. „Kreatív” reformáció avagy Hitvallás és Alkotás
3. Toronytúra
4. Utalás és motiválás a többi helyszín megtekintésére vonatkozóan
5. „A templom és a gyülekezet sajátosságainak interaktív módon történő megismertetése

Nyilvánosság biztosítása:

A „Szechenyi 2020 Kedvezményezettek Tájékoztató és Arculati Kézikönyv „KTK 2020” dokumentumban előírtaknak megfelelően kerülnek megvalósításra.

**További információ kérhető:**

Kiss Emese

Elérhetőség: telefonszám: +36 70 457 9367  
e-mail: [emese.kisss@gmail.com](mailto:emese.kisss@gmail.com)

Deák Attila

Elérhetőség: telefonszám: +36 30 355 7076  
e-mail: [deak.attila@ttre.hu](mailto:deak.attila@ttre.hu)